

Veur *Poelegrap* en *Oardeghaid*

Van de redactie

Nummer vijfentwintig. Iets later dan gepland. In alle eerlijkheid moeten we zeggen dat het uitgeven van de krant een fors aantal jaren op zijn gat heeft gelegen. Er is veel gebeurd de afgelopen jaren. Overlijdens van Tante Zina (Moe en Zus), Oom Broer en Tante Trijn (Pa, broer en Moe), daar komen we mogelijk in een later nummer op terug. Ook zullen er wel een aantal andere familiegebeurtenissen zijn voorgevallen. Helaas werd de redactie niet van alle nieuwsfeiten op de hoogte

gehouden. Maar we pakken de draad weer op. Waar we in ieder geval niets over kunnen zeggen is de frequentie waarmee dit blad op de mat zal vallen. Laat u verrassen of er na dit nummer weer regelmatig iets verschijnt. In dit nummer gaan we verder met de familiegeschiedenis en wel van Dedde Jans Knol en Elia Poel. Kent u ze nog, zoals we in het vorig nummer lazen, getrouwd in 1856. Elia is de dochter van Klaas Poel en Jantje Tonnis Kruizinga. Ook weer een pagina uit

ons 18e eeuwse boek *Nederland in Vroeger Tijd*, van Stad en lande een beschrijving van dorpen en steden. Hierin wordt het klooster van Warfum genoemd van de Johanniter Orde. Een foto van de plaats waar het klooster stond treft u aan in dit nummer. Dat was 't weer lu. Tot nummer zesentwintig. Veul plezaaier. Moi.

Koart oet Nijland

In dit nummer:

Van de redactie	1
Koart oet Nijland	1
Woar is dit ien 't Nijland...	2
Geboorteakte Dedde Jan Knol 1830	2
Geboorteakte Aafke Knol 1861	2
Overlijdensakte Elia Poel 1883	2
Warfumer klooster	3
Geboorteakte Harm Knol 1864	3
Geboorteakte Dedde Jan Knol 1858	3
Van Stad en lande 6	4
Kamer opknappen bij tante Hennie	5
Vroege geschiedenis	6
En dan nog even dit	6

Interessante informatie:

- Veel gebeurt de afgelopen 10 jaar
- Opknappen woonkamer Tante Hennie
- Verschijning Nummer 26. We geven geen planning meer af.

Woar is dit ien 't Nijland....

Geboorteakte Dedde Jans Knol 1830

In het jaar eenduizend achthonderd en dertig, den achtsten Februarij, des namiddags ten vier uren, is voor Bene Roelfs Ekkens Burgemeester en officier van den burgerlijken Stand der gemeente Eenrum, kwartier Appingedam van de Provincie Groningen gecompareerd Maria Braam, oud zevenendertig jaren, vroedvrouw van beroep, wonende te Eenrum. Welke mij een kind van het mannelijk geslacht heeft voorge-

steld, den zesden Februari dezes jaars, des avonds ten zes uren, uit Aafke Jans Prins, weduwe van Dedde Jans Knol, deszelfs echtgenoot te Eenrum geboren, hetwelk zij verklaarde de voornaam te willen van Dedde Jan. Welke verklaring geschied zijnde, in tegenwoordigheid van Pieter Jans Pel, oud negenentwintig jaren, kroegbaas van beroep, en Pieter Kornelis Wiersum, oud drie en twintig jaren, zonder beroep, beide wo-

nende te Eenrum. Zoo is thans deze acte geteekend door hen, benevens de Deposante en mij, na voorlezing vastgesteld te Eenrum, op dag, maand en jaars als boven.

A. Braam
P.J. Pell
P.K. Wiersum
B.R. Ekkens

Geboorteakte Aafke Knol 1861

No. 83. In het jaar duizend achthonderd een en zestig, den vijfden der maand October, voor ons Burgemeester Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Eenrum, Arrondissement Appingedam, Provincie Groningen, is verschenen Dedde Jan Knol, oud eenendertig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, dewelke heeft verklaard, dat op den der-

den der maand October des jaars duizend achthonderdeen en zestig, des morgens te vijf uur, te Eenrum, binnen deze gemeente, een kind is geboren van het vrouwelijke geslacht, aan hetwelk de voornaam van Aafke gegeven zal worden; van welk kind Vader en Moeder zijn de Comparant Dedde Jan Knol, en Elia Poel, echtelieden van beroep Daglooners, wonende te Eenrum. Ei is deze aangifte en verklaring ge-

schied in tegenwoordigheid van Freerk Vink, oud zevenentwintig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, en van Geert Reenders, oud vierentwintig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, als daartoe door den belanghebbende gekozen getuigen. En is deze acte na voorlezing, door comparant, getuigen en ongeteekend.

D.J. Knol F Vink, G Reenders De Burgemeester, Ambtenaar voornoemd H. Blaauwpot

Overlijdens akte Elia Poel 1883

No. 3 In het jaar een duizend achthonderd drie en tachtig, den twintigsten der maand Januari, zijn voor ons Ambtenaar van den Burgerlijke Stand der Gemeente Eenrum, Arrondissement en Provincie Groningen, verschenen Derk Pell, oud vierenveertig jaren, van beroep Kuiper, wonende te Eenrum, nabuur van de overledene, en Willem Meulenkamo,

oud zevenenveertig jaren, van beroep verver, wonende te Eenrum, nabuur van de overledene, welke ons hebben verklaard, dat op de negentienden, der maand Januari, des jaars duizend achthonderd en drie en tachtig, des morgens te zes uur, binnen deze gemeente, en wel te Eenrum is overleden Elia Poel, oud een en vijftig jaren van beroep dag-

loonster, laatst gewoond hebben te Eenrum en aldaar geboren, weduwe van Dedde Jan Knol, dochter van Klaas Jans Poel en Jantje Tonnis Kruijzinga, beide overleden.

Van welke aangifte en verklaring deze acte dadelijk is opgemaakt, die, na voorlezing door de aangevers en ons is onderteekend. D. Pell, WG Meulenkamp JD Pruisen

Plaats van het Warfumer Klooster van de Johanniter Orde

Boerderij 'Warffumer klooster' op de plaats waar de commanderij Warffum gestaan heeft. Op de plek van het weiland op de voorgrond was het kerkhof van het voormalige klooster.

Geboorteakte Harm Knol 1864

No 23. In het jaar duizend achthonderd vier en zestig, den zestienden der maand Maart, voor ons Burgemeester, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Eenrum, Arrondissement Appingedam, Provincie Groningen, is verschenen Dedde Jan Knol, oud vierendertig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, dewelke heeft verklaard, dat op den veertienden der maand Maart des jaars duizend achthonderd vier en zestig,

des morgens te negen uur, te Eenrum, binnen deze gemeente, een kind is geboren van het mannelijk geslacht, aan hetwelk de voornaam Harm gegeven zal worden; van welk kind Vader en Moeder zijn de comparant Dedde Jans Knol en Elia Poel, Echtelieden wonende te Eenrum. En is deze aangifte en verklaring geschied in tegenwoordigheid van Pontius Grimberg, oud drie en

veertig jaren, van beroep koopman, wonende te Eenrum, en van Simon Schut, oud negen en dertig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, als daartoe door de belanghebbende gekozen getuigen.

En is deze akte na voorlezing, door comparant, getuigen en ons geteekend. DJ Knol P Grimberg S. Schut. De Burgemeester Ambtenaar voor-
noemd, H. Blaauwpot

Geboorteakte Dedde Jan Knol 1858

No. 6 In het jaar duizend achthonderd acht en vijftig, den dertienden der maand Januarij, voor ons Burgemeester, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Eenrum, Arrondissement Appingedam, Provincie Groningen, is verschenen Dedde Jan Knol, oud zeven en twintig jaren, van beroep Daglooner, wonende te Eenrum, dewelke heeft verklaard, dat op den twaalfden der maand Januarij des jaars duizend achthonderd acht en vijftig, des avonds te zes uur, te Eenrum, binnen deze gemeente, een

kind is geboren van het mannelijk geslacht, aan hetwelk de voornaam Dedde Jan gegeven zal worden; van welk kind Vader en Moeder zijn de comparant Dedde Jans Knol en Elia Poel, Echtelieden van beroep Daglooners, wonende te Eenrum. En is deze aangifte en verklaring geschied in tegenwoordigheid van Marten Gerrits Nabe, oud zeven en veertig jaren, van beroep Landbouwer, wonende te Eenrum, en van Garmt Wiersema Elema, oud zes en

veertig jaren, van beroep Kastelein, wonende te eenrum, als daartoe door den belanghebbende gekozene getuigen. En is deze akte na voorlezing, door comparant, getuigen en ons geteekend.

DJ Knol
MG Nabe
G Wiersema Elema
De Burgemeester Ambtenaar voor-
noemd H. Blaauwpot

Van Stad en Lande 6

(vervolg van Stad en Lande)

12. Wester-Nieuwland, in onderscheiding van Ooster-nieuwland op de grenzen van Fivelgo, is meerderdeels aangewassen land; van waar ook de naam nieuwland. Het is een staande heerlijkheid met Pieterbuuren en Eenrum; maar in het kerkelijke is het vereenigd met Saaxumhuizen, komende de staande collatie alhier toe aan het huis van Bellingweer.

13. De Andel, zuidwaarts af, is een gering dorp. In den regtstoel, dien het gemeen heeft met Tinallingen en Raskwert; en in de kerkelijke collatie heeft het huis van Ulrum de meerderheid; in het zijlwezen behoort het onder de Schepperij van Baflo-Raskwert.

14. De Breede, ten oosten van den Andel, behoort in de kerkelijke begeving aan het huis Menkema; maar in het burgerlijke onder de regtstoel van Warfum, in het zijlwezen onder de Schepperij van Warfum.

15. Warfum, verder oostwaarts, is een aanzienlijk dorp; alwaar bezuiden af de Johanniter orde een klooster gehad heeft van beiderlei kunne, zijnde de naam nog overig in eene groote boerenplaats. De kerk is redelijk groot, en de tegenwoordige toren gestigt in 1633. De meerderheid der collatie; en des regtstoels behoort door aankoop de Heeren der Ommelanden; als mede der Schepperij, eene der twaalf van het Winsumer Zijlvest. Tot gemak der ingezetenen dient zeer, dat het een eigen trekschip of schuit naar groningen heeft, langs eene vaart, die te Onderdendam in de algemeene valt.

16. Uskwert, nog oostelijker, is mede een zeer aanzienlijk dorp, en thans een staande regtstoel van het huis Menkema; het welk ook de overeenstemmende collatie heeft; in de Schepperij behoort het onder Warfum. Mogelijk is het één der oudste dorpen van ons gewest: daar, volgens het getuigenis van Alfridus, ten tijde van de Bisschop Ludger van Munster hier reeds eene kapel was, het droeg toen den naam van Uiscwyrde. Dit dorp behoorde voorheen onder Fivelgo, en wierd in een oorlog tuschen dat kwartier en Hunzingo, in 1231, door 't laatstgemelde afgebrand. Emo verhaalt, dat bij die gelegenheid de kerk, en eene kluizenaars wijkplaatst, welke den naam van *includum bonae fa-*

mae droeg, eene prooi der vlammen wierd. Dit dorp was wijders vermaard, omdat het eene proostdij was, maar nog meer door de nabijheid van het klooster Wijtwert van de Johanniter orde; zijn de het rijkste dat die Heeren in dezen oord hadden; en naar het schijnt gestigt door eenen van de Heeren in den Oert, diestijds Hoofdlingen van Middelstum, welke bij den kruistogt naar het Heilige land of die orde omhelsd hadde, of dezelve toegenegeen waar. En de stichting moet wijders al gebragt worden tot de dertiende eeuw, omdat men reeds ten jaare 1304 eene bulle van den Paus Benedictus de XI heeft, waar in het niet als een nieuw gestigt voorkomt. Thans is het alleen eene groote boerenplaats, zynde de uitgestrekte gragten nog zichtbaar.

17. Uithuizen is een der aanzienlijkste dorpen van geheel Hunzingo, en heeft een groote fraaie kerk en orgel; de trekvaart van Groningen naar het Ooster-ampt eindigt in dit dorp. In voorige tijden behoorde het met Uskwert onder Fivelgo, en deelde toen in de rampen des oorlogs ten jaare 1231. Emo verhaalt, dat de oorsprong dier onlusten geweest was over zekere aangewassene landen tusseen Eenrum en Uithuizen; dan daar Uskwert, Rottum, e Warfum, alle tusseen Uithuizen en Eenrum gelegen, diestijds reeds bestonde, oordeelen wij, dat Emo, als uit ieder kwartier het voornaamste dorp opnoemende, Hunzingo onder Eenrum en Fivelgo onder Uithuizen begrepen heeft. Het huis van Menkema, staande beoosten het dorp, heeft thans in den regtstoel, en in de collatie de meerderheid, gelijk ook in de Schepperij, zijnde ééne der twaalf van het Winsumerzijlvest. De Roomschegezinden hebben hier wijders een statie.

Ooster-ampt

Dit oostelijke gedeelte van Hunzingo sloot ten Westen aan het Halve-ampt, ten Noorden aan de wadden, ten oosten aan Fivelgo, en ten zuiden aan Innersdijk. In vroegere tijden waren egter de grensscheidingen geheel andere, daar Uskwert en Uithuizen onder Fivelgo behoorden; het is onbekend, wanneer die dorpen onder Hunzingo

zijn gekomen, hoewel men uit een brief van 1387 kan opmaken, dat zij toen er al onder behoorden. Dit Ooster-ampt was ook voorheen eene afzonderlijke streek in het Regtswezen, welke Rigteren zig als één lichaam uitmakende beschouwden, en een eigen zegel voerden; en het had een bijzondere uitwatering, onder de naam van het Ooster of Agter-zijlvest, tot dat in 1458 de zijlvestenijen zijn ingelaten. In dit Ooster-ampt koomen ons, met de noordelijken uithoeken beginnende, voor de dorpen

1. Meden, of Uithuister-Meden Uit deze laatste benaaming zou de onderhoorigheid aan Uithuizen volgen, gelijk het voorheen ook daaronder is geweest; doch al lang is 't in 't kerkelijke zo wel als in 't burgerlijke daarvan gescheiden, uitwijzens eenige onder ons berustende brieven van 1370 en 1377 en 1380. Thans heeft de bezitter van het huis Rensema, een landgoed in deezen oord, de meerderheid in de regtstoel; en in de collatie; en twee staande zijleeden onder de Schepperij van Uithuizen. De kerk van dit dorp, zedert 1708 eene kruiskerk, is één der fraaiste in de Ommelanden; gelijk ook de toren, gestigt in het jaar 1717. In het koor staat een tombe van Jonkheer Rudolph Huingha op Ungersma, die aldaar in volle wapenrusting uitgehouwen verbeeld wordt te liggen. In het dorp, dat niet onbevallig is woonen wijders veel Doopsgezinden, die er hun vermaanhuis hebben.

2. Ooster-Nieuwland, aldus in onderscheiding van een Wester-Nieuwland, mede in Hunzingo gelegen. Hoewel meest aangewassen land uit zee, is het egter een gering dorp; dat met Zandweer, Oudenzijl, en Rottum één omlopende regtstoel is. Het huis van Nijenstein heeft egter daarin, als mede in de collatie, de meerderheid; wijders is hier een afzonderlijk dijkregt, doch in het schouwbaare behoort het onder de Schepperij van Zandweer.

Woonkamer Opknappen Tante Hennie

De woonkamer aan de Jan Heidemastraat nummer 4 was toe aan een nieuw uiterlijk. Nieuw behangetje, nieuw tapijtje. Muren gesausd, keuken gewit, Kortom klussen. Veel werk verzet: kamer ontruimen, behang afstomen, muren sausen, behangen, nieuwe vloerbedekking door Barletta en kamer inrichten. Veel werk verzet door Janny en Ale, Janny Dubois, Martin en Ineke, Greet en Elke, Peter en Ineke Poel. Hieronder een sfeerimpressie.

Redactie "Veur Poelegrap en Oardeghaid"
Jan en Agnes Poel
Uranusstraat 16
9742 JW GRONINGEN
Telefoon: 06-29524596
E-mail: jan.sns@online.nl

't Is nait alle doagen kovvie mit kouk.

Familie Poel

En Dan Nog Even Dit

Correcties

Wat ging er mis in Nummer 24 ?
Er zijn geen meldingen binnengekomen.

Oproep

De oproep gedaan in de vorige nummers is nog steeds van kracht. Wat willen we graag plaatsen ? Familieherinneringen, leuke voorvallen, verhalen van vroeger (zelf meegemaakt of van horen zeggen). Ook foto's en ideeën voor nieuwe rubrieken in deze krant zijn van harte welkom.

Bedankt

Willem Doornbos voor de foto's.

Volgende keer in Nummer 26

Meer familiegeschiedenis

Groter?

Lutje Freerk vraagt aan zie vader: "Pa, worden ie aal groter?"
Vader: "Nee mienjong, waarom fragst dat?"
Lutje Freerk: "t Liekt der op dat joen kop deur joen hoar hén gruit!"

Vroege geschiedenis

De oude naam voor Westernieland is **Mariaburen**. Deze naam komt reeds voor in geschriften rond 1000 na Chr., maar of het hier om dezelfde plaats gaat is niet bekend. In de periode tot ongeveer 1200 na Chr. ontstond een kwelderwal die liep vanaf Wierhuizen via Pieterburen en Westernieland tot aan een kwelderwal bij Den Andel. Mogelijk werd de kwelderwal toen al bewoond. Aan zuidzijde van het dorp staat de boerderij Rixtumaheerd op een oude huiswierde. In de jaren 1960 werden hier onder een laag schelpen resten van menselijke bewoning aangetroffen, die mogelijk uit deze periode of eerder kunnen dateren. Rond 1200 na Chr. ontstond een periode van transgressie. In 1300 werd op de kwelderwal een dijk gelegd tussen Wierhuizen en Pieterburen (langs Oudedijk). Deze dijk (de Zeeborg) werd rond 1350 doorgetrokken langs de plek van het latere Westernieland en verder langs Den Andel naar Warffum. In de dijk werd de Hiddingezijl gelegd, waarmee de noordelijke arm van de Hunze werd bedijkt. Deze streek werd bekend als 'Nova Terra Sancti Petri'; het 'nieuwe land van Pieterburen', al snel afgekort tot 'in den Nijenlande' of kortweg Nijlandt. Ter onderscheiding van het dorp Nijlandt nabij Roodeschool (het huidige Oosternieland) werd al snel gesproken van Westernieland. De eerste vermelding van Westernieland dateert van 1447. Tijdens verschillende perioden werd het dorp gespeld als Westernylandt (1687), Wester Nijelande (1697) en Westernielandt (1786). Tot de overstroming van 1717 bleef echter ook de naam Mariaburen in gebruik.

Goud nijs

n Vraauw belt noar receptie van groot zakenhoes: "Goidag, ik wol even waiten hou t mit Trientje Verengoa in koamer 307 is."
Receptie verbind heur deur. Ofdailenshoofd noadat e vroeg heurd het: "Oh joa, vraauw Verengoa, doar gaat t meroakel mit, zai het al twij moal waarm eten had, heur bloudruk is goud, zai gaat vandoage van haartbewoaken of, as t zo deur gaat mag ze van dokter Sniegroag aander week noar hoes."
Vraauw: "Da's ja geweldeg ja, wat ja goud nijs, och wat bin'k bliede."
Ofdailenshoofd: "Noar joen bliedschop weg zol k zeggen dat ie noaste familie of n hail goie vrundin binnen."
Vraauw: "Nee, ik bin Trientje Verengoa in koamer 307, dij dokter Sniegroag vertelt mie ja niks..."

Foto op de laatste pagina

Nummer24: Jan Roos
Nummer25: Dat lezen we in nummer 26

Losse Nummers

Losse nummers van "Veur Poelegrap en Oardeghaid" zijn te verkrijgen bij de redactie voor Euro 4,00 inclusief portokosten.

Abonnees en Oplage

Momenteel bedraagt het aantal abonnees op "Veur Poelegrap en Oardeghaid" 10.

Abonnement

Informatie over een abonnement op "Veur Poelegrap en Oardeghaid" verkrijgbaar bij de redactie.